

บทที่ 5

เครือข่ายโรงเรียนกับชุมชน

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยใช้รูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากกรณีศึกษา : สหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด

จากการวิจัยรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของสหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด พบว่ารูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของสหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด มีลักษณะที่เรียกว่า “เครือข่ายสังคม” การเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของสหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด มีพัฒนาการไปตามลำดับขั้นอย่างมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน ความรู้และทรัพยากร ดังนั้นการนำรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มาเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนคือการแสดงความสามารถของโรงเรียน เพื่อถักทอความสัมพันธ์ของชุมชนที่อยู่ใกล้โรงเรียนเข้าด้วยกัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ และมีการแสดงออกโดยการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน ความสามารถประสานสัมพันธ์ดังกล่าว ประกอบด้วย 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การพัฒนาระบบการเรียนรู้แนวโรงเรียนชุมชน โดยโรงเรียนทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนให้มีการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แนวทางที่ 2 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โดยชุมชนที่มีความเข้มแข็งทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับโรงเรียน จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียน

แนวทางที่ 1 การพัฒนาระบบการเรียนรู้แนวโรงเรียนชุมชน

การพัฒนาระบบการเรียนรู้แนวโรงเรียนชุมชน โดยโรงเรียนทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนให้มีการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง โรงเรียนและชุมชน ที่นับว่าเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การนำรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบและหลากหลาย โดยโรงเรียนเป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อเชื่อมโยงการใช้แหล่งเรียนรู้กับชุมชนในลักษณะการบริการแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน และในขณะเดียวกันเพื่อใช้บริการแหล่งเรียนรู้จากชุมชนด้วยเช่นกัน ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

การจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต้องสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน โดยระดมทรัพยากรในโรงเรียนสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนเพื่อร่วมกันสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน ตามสภาพและลักษณะความพร้อมของโรงเรียน เพื่อจัดแหล่งเรียนรู้ให้มีระบบพร้อมที่จะบริการชุมชนได้ตลอดเวลาและต่อเนื่อง ดังนี้

1.1 การวางแผนการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังนี้

- 1.1.1 ตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศึกษาหลักสูตรและความต้องการของครูและนักเรียน กำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงาน
- 1.1.2 จัดประชุมบุคลากรเพื่อสร้างความตระหนักและร่วมกันวางแผนระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 1.1.3 จัดทำแผนงาน หรือโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน และเพื่อบริการชุมชน
- 1.1.4 กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดแหล่งเรียนรู้

1.2 การดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1.2.1 พัฒนาบุคลากรให้ตระหนักในความสำคัญแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนา
กิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อบริการชุมชน

1.2.2 จัดทรัพยากร อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และสนับสนุน
ทรัพยากร

1.2.3 ดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ โดยผลิตคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ และ
การจัดกิจกรรมแนะนำการใช้และรณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนา
กิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อบริการชุมชน

1.2.4 นิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

1.3 การประเมินผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1.3.1 วางกรอบการประเมิน

1.3.2 ประเมินผล

1.3.3 สรุปผลและจัดทำรายงาน

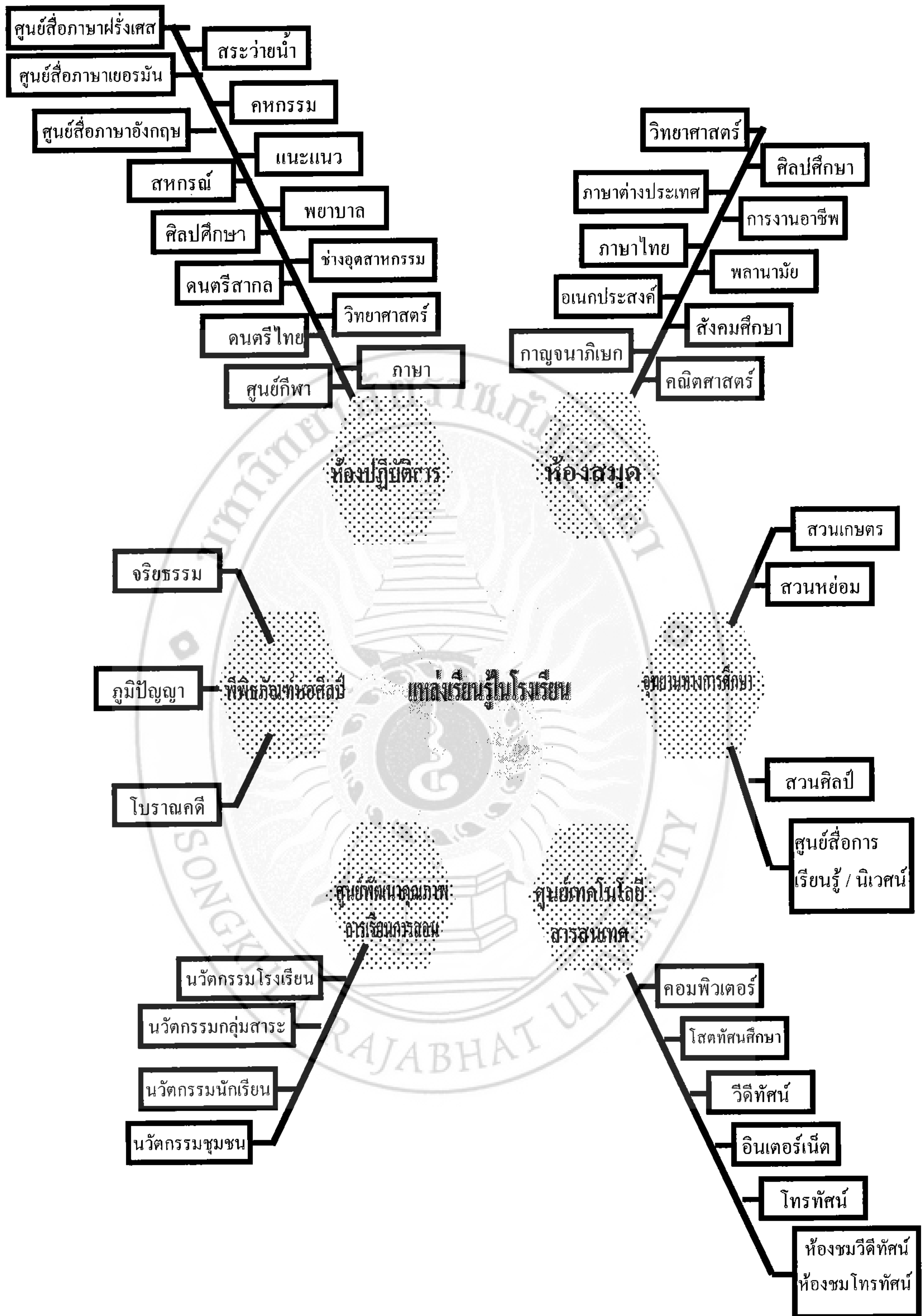
1.4 การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1.4.1 นำข้อมูลมาปรับปรุง

1.4.2 เสนอแนะแนวทางพัฒนา

2. การจัดระบบเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการจัดดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ครูผู้สอนควรร่วมมือ
กับผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ในการวางแผนเพื่อใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นั้น
ให้มีคุณภาพเพื่อพร้อมบริการชุมชน ดังภาพที่ 26

ภาพที่ 26 เครื่องอำนวยความสะดวกเรียนรู้ในโรงเรียน

จากภาพที่ 26 แสดงระบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อเป็นห้องปฏิบัติการ ภายในโรงเรียนและพร้อมบริการชุมชน สรุปตามลำดับดังนี้

2.1 ห้องปฏิบัติการ ได้แก่ห้องปฏิบัติการดังนี้

- 2.1.1 ห้องปฏิบัติการภาษา
- 2.1.2 ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์
- 2.1.3 ห้องปฏิบัติการช่างอุตสาหกรรม
- 2.1.4 ห้องพยาบาล
- 2.1.5 ห้องแนะแนว
- 2.1.6 ห้องคหกรรม
- 2.1.7 สระว่ายน้ำ
- 2.1.8 ศูนย์กีฬา
- 2.1.9 ห้องดนตรีไทย
- 2.1.10 ห้องดนตรีสากล
- 2.1.11 ห้องศิลปศึกษา
- 2.1.12 ห้องสหกรณ์
- 2.1.13 ศูนย์สื่อภาษาอังกฤษ
- 2.1.14 ศูนย์สื่อภาษาเยอรมัน
- 2.1.15 ศูนย์สื่อภาษาฝรั่งเศส

2.2 ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดกลุ่มสาระ ดังนี้

- 2.2.1 ห้องสมุดกาญจนาภิเษก
- 2.2.2 ห้องสมุดอเนกประสงค์
- 2.2.3 ห้องสมุดเฉพาะภาษาไทย
- 2.2.4 ห้องสมุดเฉพาะภาษาต่างประเทศ
- 2.2.5 ห้องสมุดเฉพาะวิทยาศาสตร์
- 2.2.6 ห้องสมุดเฉพาะคณิตศาสตร์
- 2.2.7 ห้องสมุดเฉพาะสังคมศึกษา
- 2.2.8 ห้องสมุดเฉพาะพลานามัย
- 2.2.9 ห้องสมุดเฉพาะการทำงานอาชีพ
- 2.2.10 ห้องสมุดเฉพาะศิลปศึกษา

2.3 อุทยานทางการศึกษา ดังนี้

- 2.3.1 สวนเกษตร
- 2.3.2 สวนหย่อม
- 2.3.3 สวนศิลป์
- 2.3.4 ศูนย์สื่อการเรียนรู้ระบบนิเวศน์

2.4 ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

- 2.4.1 ห้องคอมพิวเตอร์
- 2.4.2 ห้องโสตทัศนศึกษา
- 2.4.3 ศูนย์สื่อวีดิทัศน์
- 2.4.4 ศูนย์อินเตอร์เน็ต
- 2.4.5 โทรทัศน์เพื่อการศึกษา
- 2.4.6 ห้องชมวีดิทัศน์ / โทรทัศน์

2.5 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ดังนี้

- 2.5.1 ศูนย์สื่อและนวัตกรรม โรงเรียน
- 2.5.2 ศูนย์สื่อและนวัตกรรมกลุ่มสาระ
- 2.5.3 ศูนย์สื่อและนวัตกรรมนักเรียน
- 2.5.4 ศูนย์สื่อและนวัตกรรมชุมชน

2.6 พิพิธภัณฑ์หอศิลป์ ดังนี้

- 2.6.1 ห้องจริยธรรม
- 2.6.2 ห้องภูมิปัญญา
- 2.6.3 ห้องโบราณคดี

3. การจัดระบบเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิต โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นใดก็สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นนั้นสนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อเอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริงในชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นการปลูกฝังค่านิยมความรักและผูกพันกับท้องถิ่นแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน โดยโรงเรียนกำหนดนโยบายและมาตรการ

การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มวางแผนสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ร่วมกับท้องถิ่น ครูผู้สอนและผู้เรียนสำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ดังนี้

3.1 แนวปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

3.1.1 การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยการสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและจัดทำสารสนเทศ และแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1) จัดทำแบบสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ และข้อมูลแหล่งเรียนรู้ได้แก่ประเภทของแหล่งเรียนรู้เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์วัฒนธรรม สวนสาธารณะ ศูนย์การศึกษา วัด หอศิลป์ สวนสมุนไพร อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์สถาน สวนสัตว์ และสวนพฤกษศาสตร์ และข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ได้แก่ ชื่อแหล่งเรียนรู้ ที่ตั้ง ประวัติย่อ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ข้อมูลที่สำคัญเฉพาะของแหล่งเรียนรู้นั้น ประโยชน์ทางการศึกษา และข้อมูลด้านสถิติทุกประเภทของแหล่งเรียนรู้นั้น

2) การจัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ โดยจำแนกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้และตามสาระการเรียนรู้และกลุ่มสาระการเรียนรู้ การสำรวจเพื่อการจัดทำสารสนเทศควรเป็นความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน เพื่อเป็นการฝึกงานสำรวจเบื้องต้นแก่ผู้เรียนในด้านการสัมภาษณ์ การสังเกต การจัดทำเพิ่มสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารแนะนำการใช้แหล่งเรียนรู้

3) การจัดทำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยการศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดทรัพยากรสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน จัดหาและเตรียมเอกสารการสำรวจ การแนะนำ การสรุปและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

3.1.2 การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยการเตรียมการประชุมชี้แจงบุคลากร กำหนดรายละเอียดดำเนินงาน การเตรียมการด้านงบประมาณ เอกสารประกอบการดำเนินงาน และการติดต่อประสานงานกับท้องถิ่นประสานงานกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ดังนี้

1) เขียนโครงการการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นร่วมกับชุมชนที่โรงเรียน จะใช้บริการเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน

- 2) ปฐมนิเทศผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
- 3) นำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนรายงานและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ดังกล่าว

3.1.3 การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยการประเมินก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต สอบถาม สืบค้นข้อมูล ค้นคว้า ประสานงาน ประเมินระหว่างการใช้ โดยวิธีการสังเกต การสอบถาม การบันทึก และประเมินหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสรุปประเด็นสร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

- 1) ลักษณะการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
- 2) วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
- 3) ผลที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นทั้งทางตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และทางอ้อมซึ่งเป็นผลที่ไม่คาดฝัน
- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
- 5) แบบประเมินผล

3.1.4 การกำหนดมาตรฐานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

- 1) ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
- 2) ผู้เรียนรู้จักแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนอกห้องเรียน
- 3) ผู้เรียนมีคุณลักษณะการเป็นคนช่างสังเกต รู้จักวิเคราะห์ กล้าคิด และมีความกระตือรือร้น เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการทำงานแบบเครือข่ายระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เห็นคุณค่าของชุมชน และชุมชนเห็นคุณค่าของโรงเรียน

3.2 มาตรฐานของโรงเรียนในการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

เมื่อโรงเรียนได้กำหนดมาตรฐานผู้เรียนตามความต้องการแล้ว โรงเรียนควรกำหนดแนวปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เป็นมาตรฐานของโรงเรียน เพื่อการสร้างเครือข่ายที่ถาวรกับชุมชน ดังนี้

3.2.1 กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นไว้ในแผนกลยุทธ์การพัฒนาของโรงเรียน

3.2.2 จัดประชุมสัมมนาตัวแทนชุมชนที่โรงเรียนต้องใช้บริการแหล่งเรียนรู้ และผู้นำหมู่บ้านใกล้โรงเรียนเพื่อชี้แจงนโยบายการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้

3.2.3 ประสานสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักว่า โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน

3.2.4 กำหนดให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนดำเนินนโยบายให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มออกแบบการจัดระบบการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

3.2.5 ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ปัญหาและอุปสรรคอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้พร้อมบริการชุมชน และจัดระบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ดำเนินอย่างต่อเนื่อง

การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ชุมชน

1. การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน

การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ชุมชนโดยการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนเป็นนโยบายที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างถาวร เพราะโรงเรียนต้องสัมพันธ์กับผู้ปกครองโดยตรง ในเรื่องการรายงานผลการเรียนประจำภาคเรียนและการแจ้งความประพฤติของนักเรียนไปยังผู้ปกครอง กิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่ายดังกล่าวได้แก่การประชุมผู้ปกครองเพื่อการคัดเลือกตัวแทนผู้ปกครอง เป็นคณะกรรมการร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตามระดับห้องเรียนชั้นเรียน และโรงเรียน ดังนี้

1.1 เครือข่ายผู้ปกครองระดับห้องเรียน โดยคัดเลือกตัวแทนผู้ปกครองระดับห้องเรียนห้องละ 5 คน ทำหน้าที่เป็นประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน กรรมการ 3 คน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ

1.2 เครือข่ายผู้ปกครองระดับชั้นเรียน โดยการประชุมผู้ปกครองทั้งระดับชั้นแต่ละระดับชั้น คัดเลือกผู้ปกครอง 5 คน ทำหน้าที่เป็นประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน กรรมการ 3 คน โดยมีหัวหน้าระดับชั้นเป็นเลขานุการ

1.3 เครือข่ายผู้ปกครองระดับโรงเรียน โดยการประชุมกรรมการผู้ปกครองระดับชั้น คัดเลือกผู้ปกครอง 5 คน ทำหน้าที่เป็นประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน กรรมการ 3 คน โดยมีหัวหน้าฝ่ายชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเป็นเลขานุการ เมื่อมีกิจกรรมของโรงเรียนผู้ปกครองตัวแทนทั้งระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียน และระดับโรงเรียน จะเป็นผู้ประสานแจ้งข่าวสาร

ไปยังชุมชน หากโรงเรียนมีความเข้มแข็ง พัฒนาการของเครือข่ายก็จะมั่นคงถาวร ทำให้ชุมชน
 ชิมชับว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2. การสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ทรัพยากรทางการศึกษา

การสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ทรัพยากรทางการศึกษา ดำเนินการโดยการประชาสัมพันธ์
 ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในท้องถิ่น จัดทำคู่มือเครือข่าย
 อุปถัมภ์และแนวทางการร่วมมือพัฒนาโรงเรียนและชุมชน จัดทำเอกสารให้บริการทรัพยากรทาง
 การศึกษาของโรงเรียนแก่ชุมชน จัดทำเอกสารเผยแพร่ผู้อุปถัมภ์ทรัพยากรทางการศึกษา และ
 กำหนดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการอุปถัมภ์ทรัพยากรทางการศึกษาให้
 ต่อเนื่องเป็นประเพณี โดยอาจเลือกวันสำคัญของโรงเรียนเป็นวันประชุมสัมมนาเพื่อขอรับการ
 สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา อาทิ วันกำเนิดโรงเรียน เป็นต้น กิจกรรมประเพณีดังกล่าว
 จะเป็นกลไกสำคัญในการประสานให้เครือข่ายมีพัฒนาการ

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน หมายถึง การเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
 เพื่อสร้างความตระหนักให้ทุกฝ่ายในชุมชนชิมชับว่า โรงเรียนและครูเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
 ไม่ใช่ศูนย์กลางของชุมชน และครูต้องทำหน้าที่จัดกระบวนการการเรียนรู้เชื่อมประสานกับทรัพยากรใน
 ชุมชน 3 กลุ่ม คือ คน ความรู้ และทรัพยากรอย่างประณีตเสมือนการจักสาน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลา
 ความเอาใจใส่และความมุ่งมั่นและอดทน ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับโครงสร้างการประกอบ
 อาชีพหลักของชุมชน เพื่อนำนักเรียนออกไปสัมผัสกับสภาพจริงที่ใกล้โรงเรียน จังหวัดพัทลุง
 เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญแหล่งหนึ่งของภาคใต้ ดังนั้นโครงสร้างการประกอบอาชีพหลัก
 ของชุมชนพัทลุงจึงเกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม จากผลการวิจัยครั้งนี้ โรงเรียนใน
 จังหวัดพัทลุง ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ใด ๆ ของพัทลุงย่อมสามารถจัดหลักสูตรให้
 สัมพันธ์กับสภาพธรรมชาติโดยนำรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ไปใช้ ดังนี้

3.1.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ ในจังหวัดพัทลุง สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมผลิตนมสดพาสเจอร์ไรส์ เพื่อนำนักเรียนไปสัมผัสประสบการณ์ตรงที่โรงงานผลิตนมสดพาสเจอร์ไรส์ของสหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด การเชื่อมโยงกับชุมชนในกรณีนี้อาจจะเป็นการเชื่อมโยงแบบเติมหรือที่เรียกว่าเครือข่ายเติม หมายถึงการนำนักเรียนไปเยี่ยมชมเป็นครั้งคราว หรือโรงเรียนที่อยู่ใกล้สหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด ก็เชื่อมโยงแบบเหนียวแน่น หรือที่เรียกว่าเครือข่ายแท้ และเริ่มต้นสร้างเครือข่ายไปตามลำดับขั้นของกระบวนการสร้างเครือข่าย ทั้ง 4 ลำดับ และในกรณีเดียวกัน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนแหล่งอื่น ๆ ก็สามารถนำกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ไปใช้เพื่อเชื่อมโยงชุมชนกับโรงเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างอาชีพหลักของชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของโรงเรียนและวัตถุประสงค์ของครูที่จัด กิจกรรมการเรียนการสอน

3.1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ได้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ศิลปะ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์ สํารวจชุมชนร่วมกันแล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเครือข่าย ตัวอย่างเช่น การสำรวจอาชีพการเลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุง ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ใกล้โรงเรียน แล้วสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (ภาพที่ 32) ดังนี้

ตัวอย่างการสร้างเครือข่ายกลุ่มสาระการเรียนรู้จากอาชีพการเลี้ยงโคนม

1) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดสาระ และกิจกรรมดังนี้

- (1) อาชีพในท้องถิ่น
- (2) คุณธรรมจริยธรรมของผู้เลี้ยงโคนม
- (3) ประวัติการเลี้ยง โคนมในประเทศไทย
- (4) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (สหกรณ์)
- (5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- (6) ปัจจัยส่งเสริมการเลี้ยงโคนม
- (7) ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพโคนมกับสิ่งแวดล้อม
- (8) รายได้
- (9) ตลาดส่งนํ้านมดิบ

- 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จัดสาระและกิจกรรมดังนี้
 - (1) การผสมเทียม
 - (2) การเป็นสัด
 - (3) การผสมอาหาร (สูตรอาหารชั้น)
 - (4) นมเทียม
 - (5) สารอาหาร
 - (6) เครื่องรีดนม (ภาพที่ 27)
 - (7) คุณภาพอาหาร
 - (8) ปุ๋ยคอกมูลโค
 - (9) ผลิตแก๊สจากของเสีย (มูลโค)

ภาพที่ 27 นักเรียนศึกษาการรีดนมโคด้วยเครื่องรีดนม ณ ฟาร์มโคนมนายพ่วง เพชรทองบุญ

3) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จัดสาระและกิจกรรมดังนี้

- (1) ตารางแสดงปริมาณอาหารชั้น (กิโลกรัมต่อวัน)
- (2) ตารางแสดงปริมาณอาหาร (ร้อยละของน้ำหนักตัว)
- (3) รายรับและรายจ่าย
- (4) ปริมาณน้ำนมดิบ

4) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จัดสาระและ
กิจกรรมดังนี้

- (1) ทะเบียนโคนม (รายวิชาคอมพิวเตอร์) (ภาพที่ 28)
- (2) ใบเสร็จรายรับและรายจ่าย (ธุรกิจ)
- (3) สร้างท่อแก๊สจากมูลโคเข้าโรงครัว (อุตสาหกรรม)

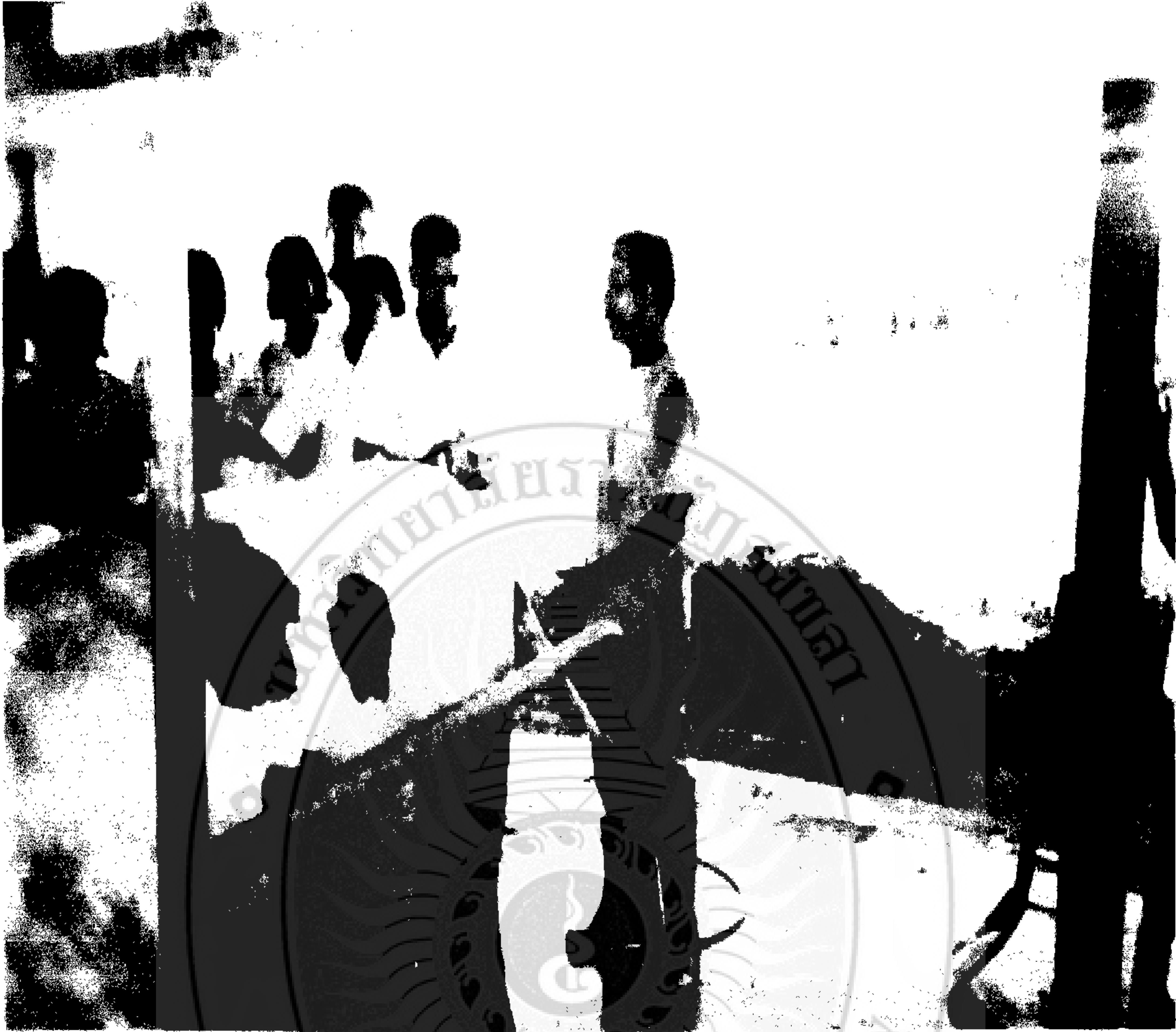

ภาพที่ 28 ทะเบียนโคนม ณ ฟาร์มโคนมนายพ่วง เพชรทองบุญ

- 5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาจัดสาระและกิจกรรมดังนี้
- (1) การป้องกันโรคโคนม
 - (2) ปฏิทินการให้อาหาร
 - (3) ความสะอาดการรีดนม (ภาพที่ 29 และ 30)
 - (4) อุปกรณ์เวชภัณฑ์
 - (5) โรคที่พบในโคนม
 - (6) การออกกำลังกายโคนม

ภาพที่ 29 ภรรยา นายพ่วง เพชรทองบุญ (นางละเวง) สาธิตการทำ ความสะอาดโคนมก่อนรีดนม

ภาพที่ 30 นายพ่วง เพชรทองบุญ บรรยายการทำความสะอาดโคนมและโรงเรือน

- 6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จัดสาระและกิจกรรมดังนี้
- (1) ออกแบบการสร้างโรงเรือนโคนมแบบผูกยื่นโรง (ภาพที่ 31)
 - (2) ออกแบบท่อแก๊สเข้าโรงครัว

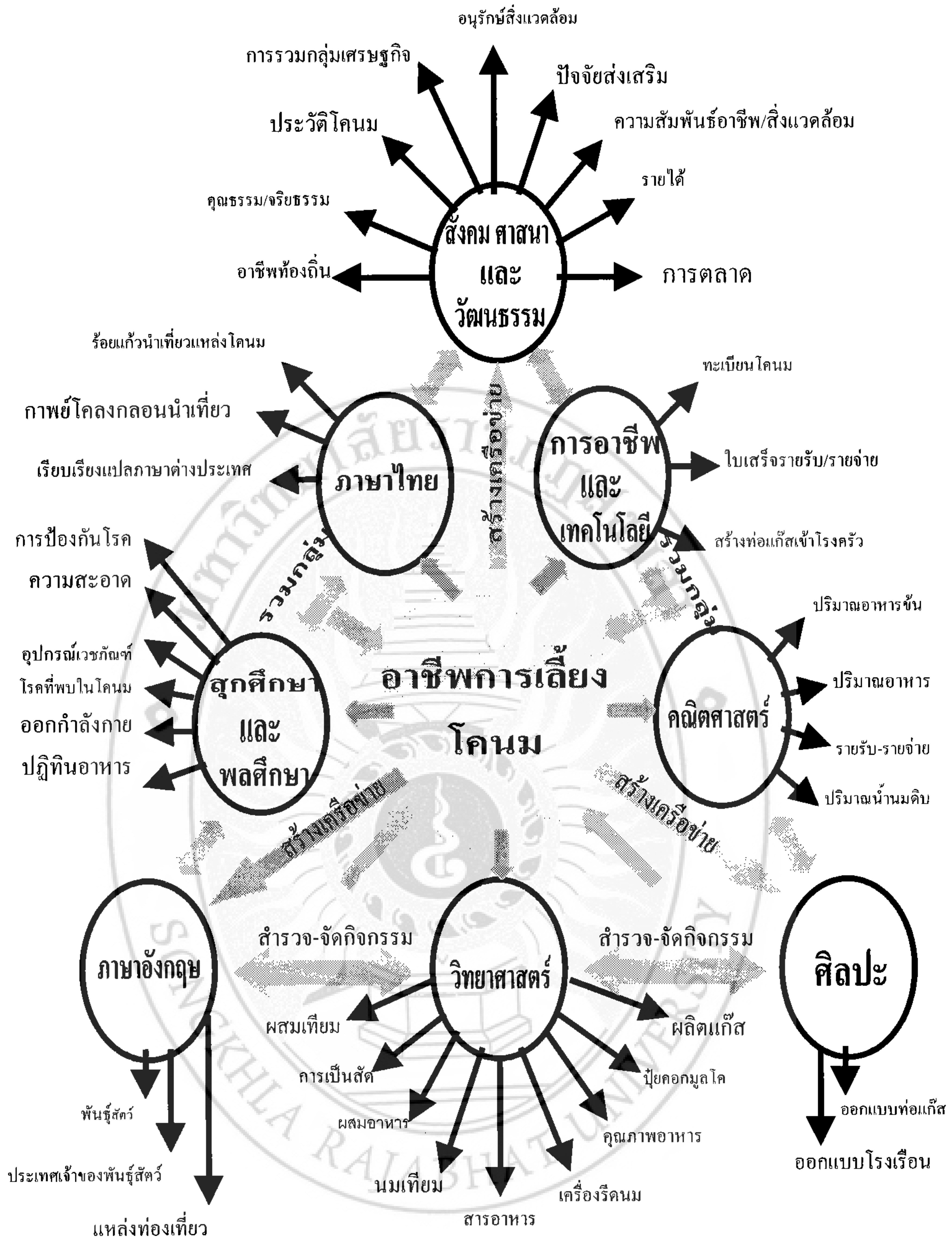
ภาพที่ 31 นักเรียนศึกษาโรงเรือนโคนมแบบผูกยื่นโรงของนายพ่วง เพชรทองบุญ

- 7) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จัดสาระและกิจกรรมดังนี้

- (1) ชื่อพันธุ์โคนม
- (2) ชื่อประเทศเจ้าของพันธุ์โคนม
- (3) สถานที่ท่องเที่ยว

- 8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จัดสาระและกิจกรรมดังนี้

- (1) การเขียนพรรณนาอาชีพเลี้ยงโคนมด้วยร้อยแก้ว
- (2) การเขียนพรรณนาอาชีพเลี้ยงโคนมด้วยกาพย์ โคลง กลอน
- (3) การแปลเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

ภาพที่ 32 กลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมสร้างเครือข่ายอาชีวการเลี้ยงโคนม

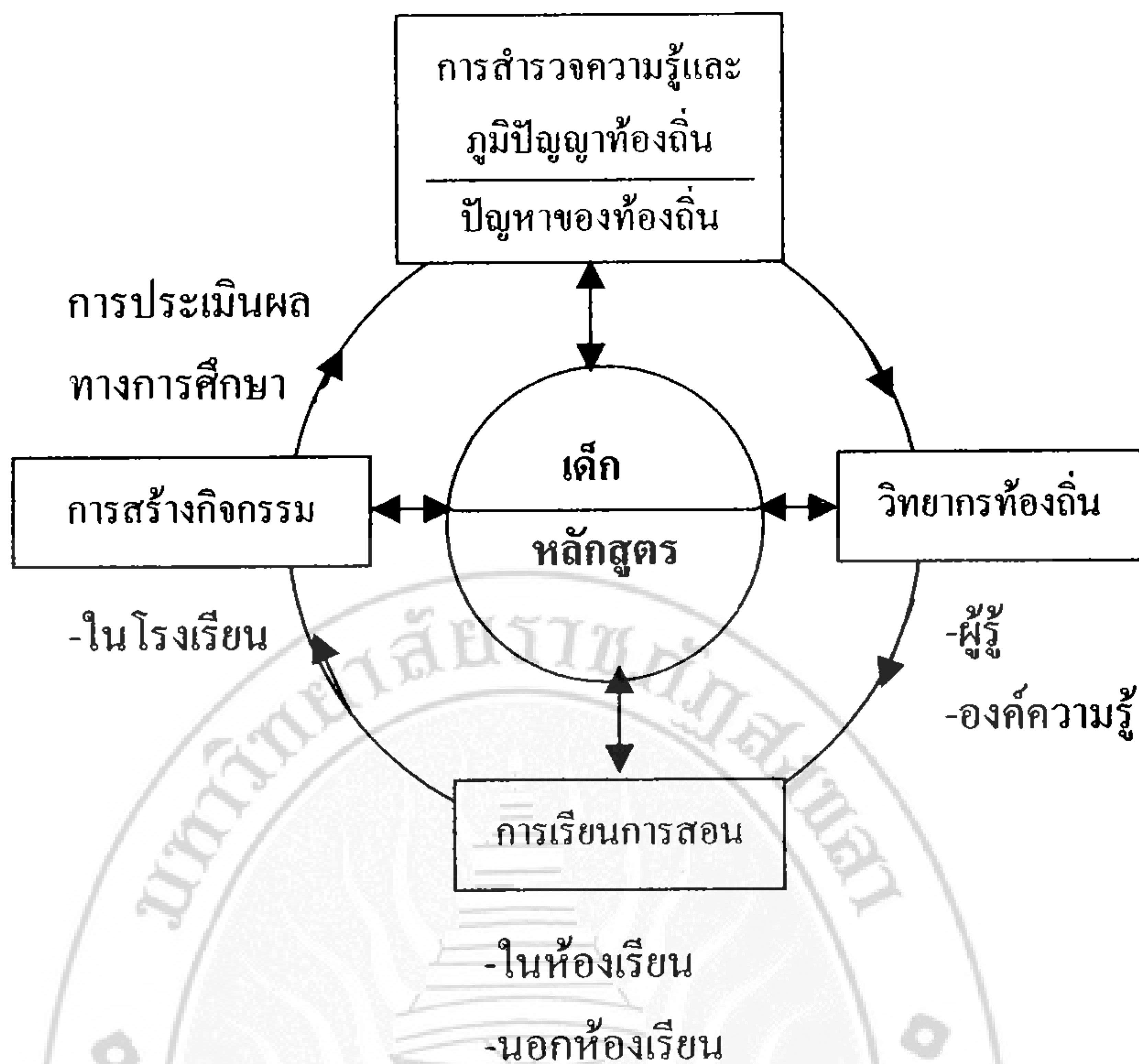
จากตัวอย่างข้างต้นการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับครูและโรงเรียนที่จะเริ่มต้นเชื่อมโยงชุมชน ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ปราชญ์ ผู้รู้ในชุมชน และทรัพยากรในชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.2 จัดโครงการฝึกงานในสถานประกอบการของเอกชนในท้องถิ่น โดยส่งนักเรียนไปฝึกงานในสถานประกอบการจริงเพื่อสร้างประสบการณ์ตรงแก่นักเรียน ซึ่งในจังหวัดพัทลุง แหล่งฝึกงานมีมากมาย อาทิ ประเภทโรงงาน ได้แก่ โรงงานผลิตนมสดพาสเจอร์ไรส์ของ สหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา โรงสีข้าว แหล่งเกษตรกรรม ได้แก่ ฟาร์มโคนม สวนยางพารา และสวนผลไม้ แหล่งธุรกิจ ได้แก่ ธนาคาร สหกรณ์ และ สำนักงานของภาครัฐ ในเขตอำเภอและจังหวัด เป็นต้น

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

1. แนวทางการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นส่วนที่ต้องสัมพันธ์กับชุมชนโดยตรง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างหลากหลายและมีทางเลือกมากขึ้น การทำงานเช่นนี้ครูและโรงเรียนสามารถทำได้จากการวิเคราะห์ชุมชน และสรุปเป็นองค์ความรู้และเชื่อมประสานให้เกิดการถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้จากผู้รู้ไปสู่เด็ก โดยการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน หรืออาศัยชุมชนเป็นห้องเรียน ผู้รู้ที่ครูเข้าไปหาเรียกว่า“วิทยากรท้องถิ่น” ผู้รู้เหล่านี้จะถ่ายทอดวิทยาการในชุมชนตามเป้าหมายของหลักสูตร ผลจากการเรียนรู้ของเด็กจะนำไปสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมในโรงเรียนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สนองความสนใจและความถนัด พัฒนาความสามารถพิเศษ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและประสบการณ์ นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ดังภาพที่ 33

ภาพที่ 33 การจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 : 65

2. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับโครงสร้างอาชีพหลักของชุมชน

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับโครงสร้างอาชีพหลักของชุมชน หมายความว่า การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้องมาจากการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับอาชีพหลักของชุมชน เพื่อนำนักเรียนออกฝึกภาคสนามในแหล่งดังกล่าว อาทิ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนมีอาชีพประมง จัดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการประมง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนมีอาชีพทำนาข้าว จัดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำนาข้าว เป็นต้น การเชื่อมโยงดังกล่าวอาจทำในรูปแบบเครือข่ายแท้ในลักษณะโครงการฝึกงานในสถานประกอบการเป็นการถาวร ซึ่งจะประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับความอดทน ความพยายามและความมุ่งมั่นของครู ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนให้โรงเรียนและชุมชน เชื่อมโยงกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์

3. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นนำร่อง “โรงเรียนชุมชน”

หลักสูตรท้องถิ่นนำร่องโรงเรียนชุมชน หมายความว่าโรงเรียนจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องโรงเรียนชุมชน เป็นหลักสูตรนำร่องให้ครูได้มีโอกาสฝึกงานการเข้าสู่ชุมชน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างน้อย 3 ประการคือ ประการแรกเพื่อศึกษาทำความเข้าใจชุมชน โดยกำหนดให้แน่นอนว่าเป็นชุมชนเขตใดของโรงเรียน ประการที่สอง เพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์ข่าวสารพัฒนาชุมชน และโรงเรียนเป็นศูนย์การศึกษาทุกระดับแบบบริการชุมชน

4. การสร้างหลักสูตร “ไร่พรมแดน”

การสร้างหลักสูตรไร่พรมแดนหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างจากการศึกษาของคณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” (2541 : 47 – 67) เรื่อง หลักสูตรไร่พรมแดน ดังนี้

การจัดหลักสูตรในยุคไร่พรมแดน ควรเป็นหลักสูตรที่สร้างและปลูกฝังคุณลักษณะ 4 ประการให้แก่เด็ก เพื่อช่วยให้เด็ก “คิดเป็น ใฝ่รู้ มีน้ำใจรักเพื่อนมนุษย์และรักชุมชนท้องถิ่นของตน” ลักษณะแรกคือความสามารถในการคิด ใช้เหตุผล การแก้ปัญหา ลักษณะที่สองคือความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ลักษณะที่สามคือการรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักช่วยเหลือกัน และลักษณะสุดท้ายมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน

คุณลักษณะ 4 ประการนี้ จะเกิดขึ้นกับเด็กในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กได้สัมผัสกับประสบการณ์ในชีวิตจริง เช่นการเก็บข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมภาคปฏิบัติ จะช่วยปลูกฝังทักษะทางวิทยาศาสตร์ ควบคู่กับจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นของตน และเด็กจะมีทักษะการคิดและแก้ปัญหา เป็นสาระสำคัญ แนวคิดหลักสูตรไร่พรมแดนนี้ สอดคล้องตามเป้าหมายของระบบโรงเรียนชุมชนหลายประการ ดังนี้

4.1 การจัดหลักสูตรในลักษณะที่เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้สัมผัสปัญหาจริง ๆ ในชุมชน และมีโอกาสที่จะร่วมคิดแก้ปัญหาชุมชนเสมือนผู้ใหญ่คนหนึ่ง

ตัวอย่างโรงเรียนวัดหนองหมู อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นโรงเรียนชั้นประถมศึกษา มีครู 7 คน และมีนักเรียนไม่ถึง 200 คน ครูสอนให้นักเรียนรู้เรื่องระบบนิเวศตามธรรมชาติ ด้วยการใช้นาข้าวเป็นแหล่งเรียนรู้ เด็กจะเห็นแมลงที่เป็นมิตรกับนาข้าว แมลงที่เป็นมิตรกับแมลงอื่น แมลงที่เป็นศัตรูกับข้าว และแมลงที่เป็นศัตรูกับแมลงอื่น ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ตามธรรมชาติ ที่ไม่สามารถอธิบายได้ในห้องเรียนในโรงเรียน คณะ

ศึกษาโครงการ“การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ได้นำคำกล่าวของประธานกรรมการ โรงเรียน วัดหนองหมุ คือ “ลุงแคว้ว นิลสุม” ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนว่า “ความรู้จากกระดานดำในห้องเรียนไม่นานก็ลืม แต่ความรู้ในท้องไร่ท้องนา เป็นความรู้ที่ติดตาติดใจ ติดมือไปทำได้เลยจริงๆ”

การนำความรู้ที่ถ่ายทอดจากในห้องเรียน ไปใช้ในภาคปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นการปลูกจิตสำนึกโดยไม่ต้องชี้แนะให้เด็กและเยาวชนในโรงเรียน เห็นคุณค่าของบรรพบุรุษในชุมชน และมีความหวังเพื่อจะสืบต่อคุณค่านั้น ทำมาหากินต่อไปในท้องถิ่นของตนอย่างที่ชุมชนเคยเป็นมา และเมื่อกลับเข้าโรงเรียน ครูและโรงเรียนเต็มเต็มด้วยภูมิปัญญาสากล การทำมาหากินตามที่เด็กและเยาวชนตั้งใจไว้ ก็มั่นคงและถาวร และเป็นแนวทางที่สร้างความผูกพันห่วงแหนท้องถิ่นได้อย่างดี

4.2 การจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคน เพื่อการ “จุดไฟแห่งการเรียนรู้” ที่กลมกลืนไปกับความเป็นเด็ก ชาตรี สาราญ (อ้างถึงในคณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” (2541 : 62-63) กล่าวว่า “การเล่นเป็นอาชีพถาวรของเด็ก เพราะฉะนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนต้องไม่แยกการเล่นออกจากการเรียน ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน เด็กก็จะตื่นอยู่เสมอสำหรับการเรียนรู้” ประเวศ วะสี (อ้างถึงในคณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” 2541 : 64) กล่าวว่า “ถ้าครูยังสอนแบบถ่ายทอดเนื้อหา อีกทั้งเนื้อหาก็ก็น่าเบื่อ ๆ สลับซับซ้อนมากขึ้น ครูก็จะขาดความมั่นใจ มีความทุกข์ มีบุคลิกบีบบังคับนักเรียน นำความทุกข์นั้นไปสู่นักเรียน เมื่อนักเรียนต้องเรียนด้วยความทุกข์ก็ไม่เกิดฉันทะ กลายเป็นคนเกลียดการศึกษา ประเทศไทยจะเต็มไปด้วยคนเกลียดการศึกษา” ดังนั้นการจัดหลักสูตรในวิถีธรรมชาติของเด็กแต่ละคน ครูผู้สอนต้องศึกษาธรรมชาติของเด็กให้ถ่องแท้ หากครูใช้กลยุทธ์ทำให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา สอดคล้องกับธรรมชาติความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก เด็กก็จะมีความรักที่จะเรียนรู้อย่างยั่งยืน คณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” (2541 : 65) ได้เสนอกิจกรรมการจุดประกายการเรียนรู้ของเด็กไว้ 8 ประการ ดังนี้

4.2.1 เด็ก ๆ มีชีวิตและโลกของเขาเอง การเรียนรู้ที่ดีควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นโลกของเขา เด็กไม่ควรถูกบังคับให้ทำอะไรเหมือน ๆ กัน เขาควรได้รับ “ที่ว่างเฉพาะตัว”

4.2.2 สอนชีวิตมากกว่าสอนหนังสือ สอนให้เขารู้จักสมรรถุชีวิตจริงในชุมชน นำเรื่องในชุมชนมาเป็นบทเรียนรายวัน

4.2.3 ให้เด็ก ๆ เลือก “เรื่อง” ที่อยากเรียน ให้เขาได้เรียนสิ่งที่อยากรู้โดยครูเป็น “มัลลเทศก์”

4.2.4 ให้เด็ก ๆ ลองทำอะไร ๆ เองให้มากที่สุด การเรียนรู้เกิดจากการได้ลองคิดลองทำ ลองแก้ปัญหาเอง โดยครูช่วย “ตั้งโจทย์”

4.2.5 เด็กกับการเล่นเป็นของกลุ่มกัน อย่าพรากการเล่นออกจากเด็ก แต่นำการเรียนรู้แฝงเข้าไปในการเล่น ให้เด็ก “ตื่น” เสมอกับการเรียนรู้

4.2.6 หาเรื่องให้เด็กเอาผลงานของเด็กมา “ชู” หน้าชั้น ดิจบอร์ด หรือดีพิมพ์ เป็นกลยุทธ์สร้างความปีติในการเรียนรู้ให้เด็ก

4.2.7 วัดและประเมินผลที่ “เข้าถึง” ความเป็นเด็กแต่ละคน ด้วยการเก็บงานและบันทึกการแสดงออกของเด็กแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

4.2.8 ให้เด็ก ๆ แสดงตัวเองด้วยการบันทึกกระบายอารมณ์ ความรู้สึกบนกระดาษ ด้วยการเล่าเรื่องที่ไปพบ ไปสำรวจ

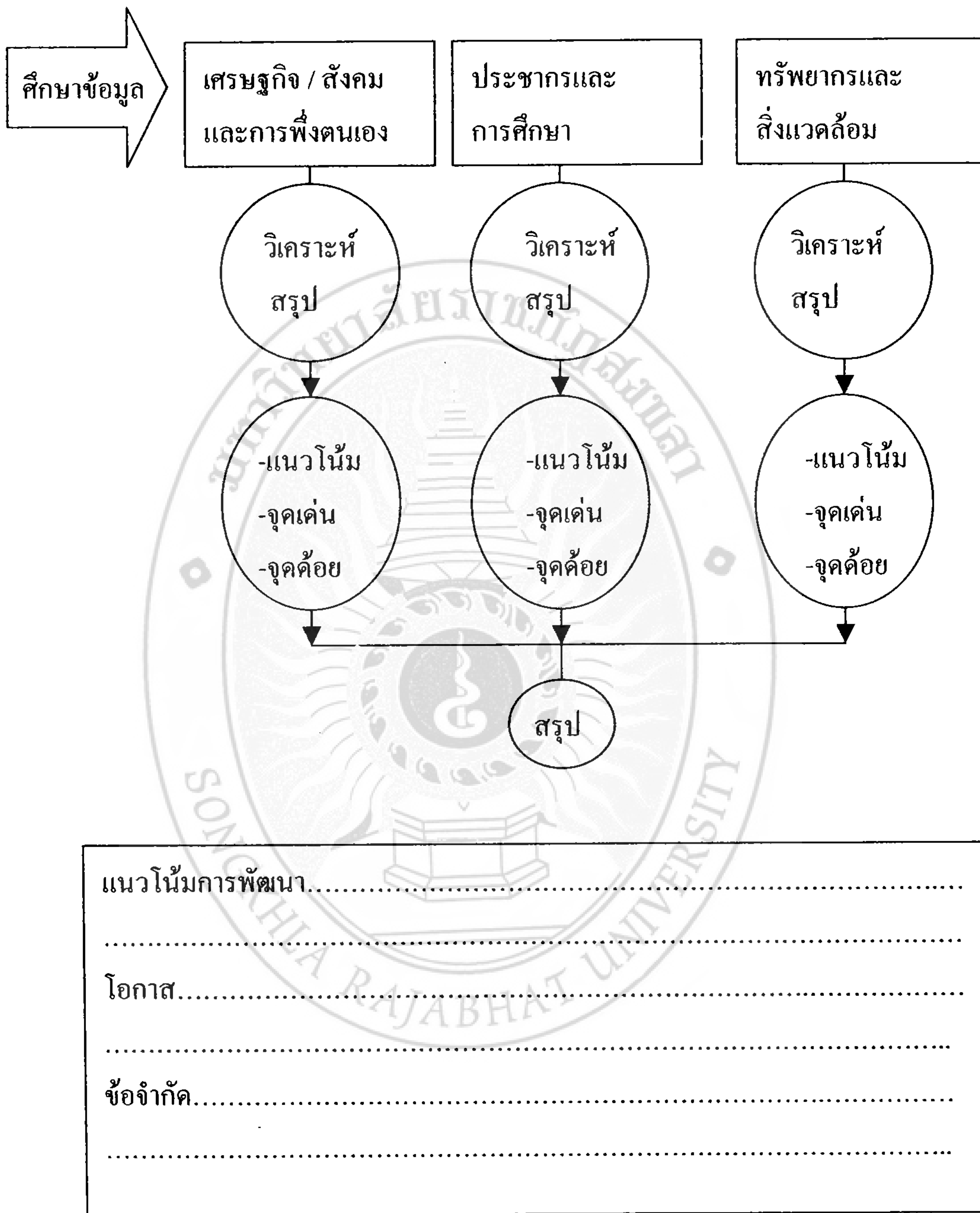
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

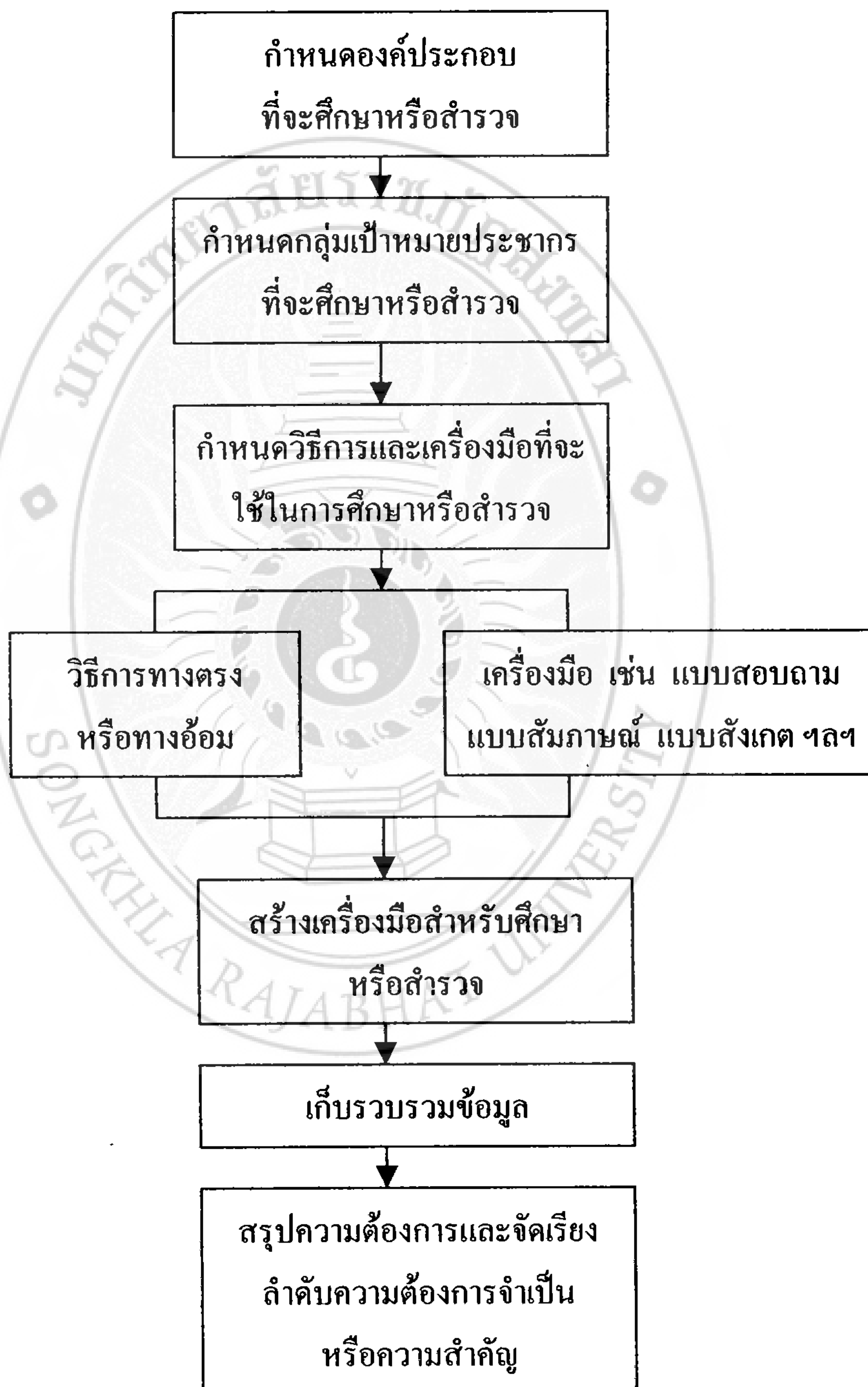
สิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา หมายถึงสิ่งที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพล หรือมีผลทำให้โรงเรียนต้องนำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติ (นิคม ชมพูลง 2545 : 65-82) การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในส่วนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาที่สถานศึกษาตั้งอยู่ หมายถึง สภาพที่จะเป็นไป หรือเกิดขึ้นของชุมชน การวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาดำเนินตามภาพที่ 34

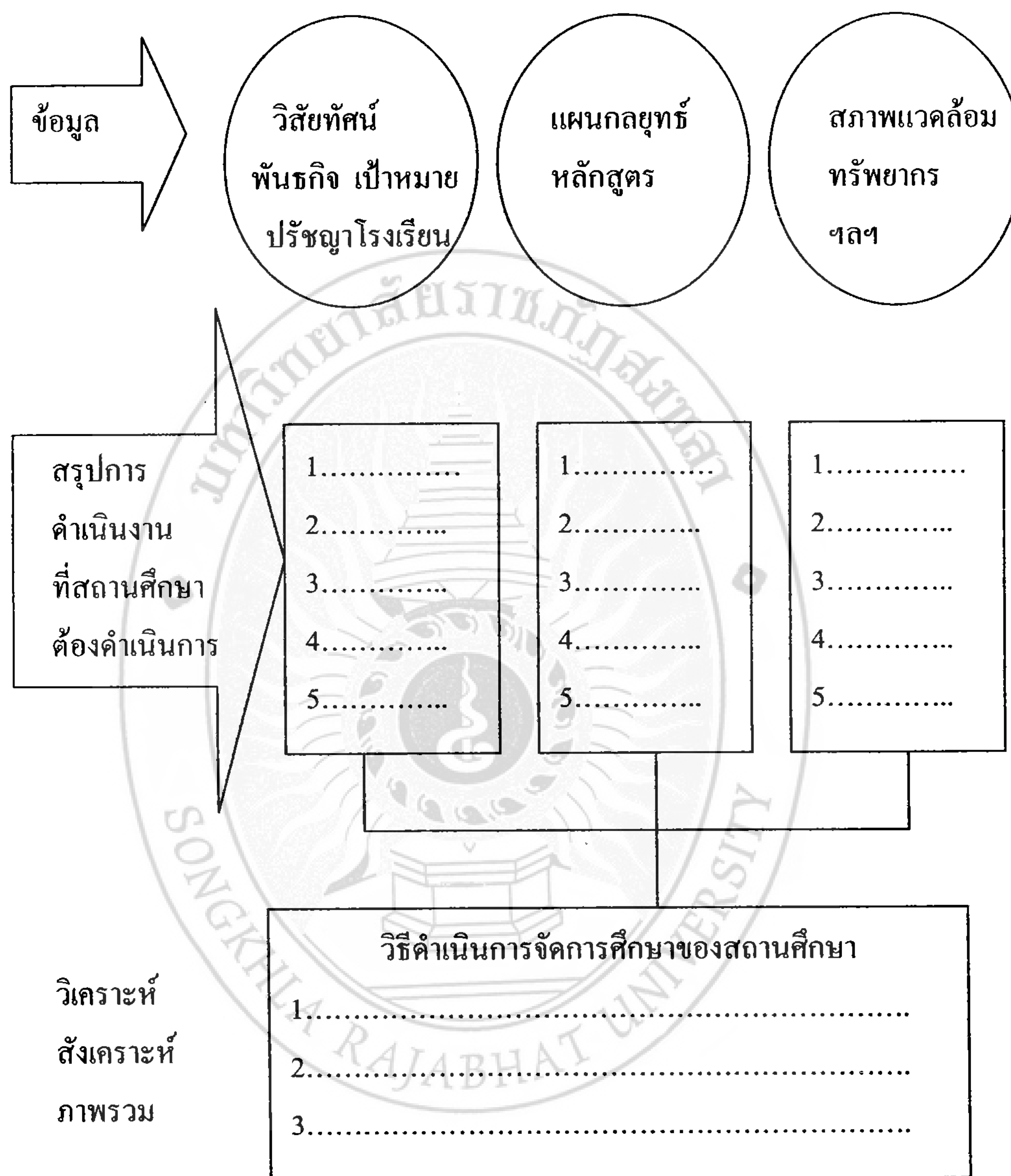
ภาพที่ 34 การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

1.2 ศึกษาความต้องการของท้องถิ่น ในขั้นนี้ เป็นการศึกษาหรือสำรวจความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ ความต้องการของประชาชน พ่อค้า ข้าราชการ ผู้ปกครอง นักเรียน รวมทั้งบุคลากรในโรงเรียนซึ่งอยู่ในท้องถิ่นว่า มีความต้องการจะให้ท้องถิ่นของตนเองเป็นอย่างไรในอนาคต ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อม ตามลำดับชั้น ดังภาพที่ 35 ดังนี้

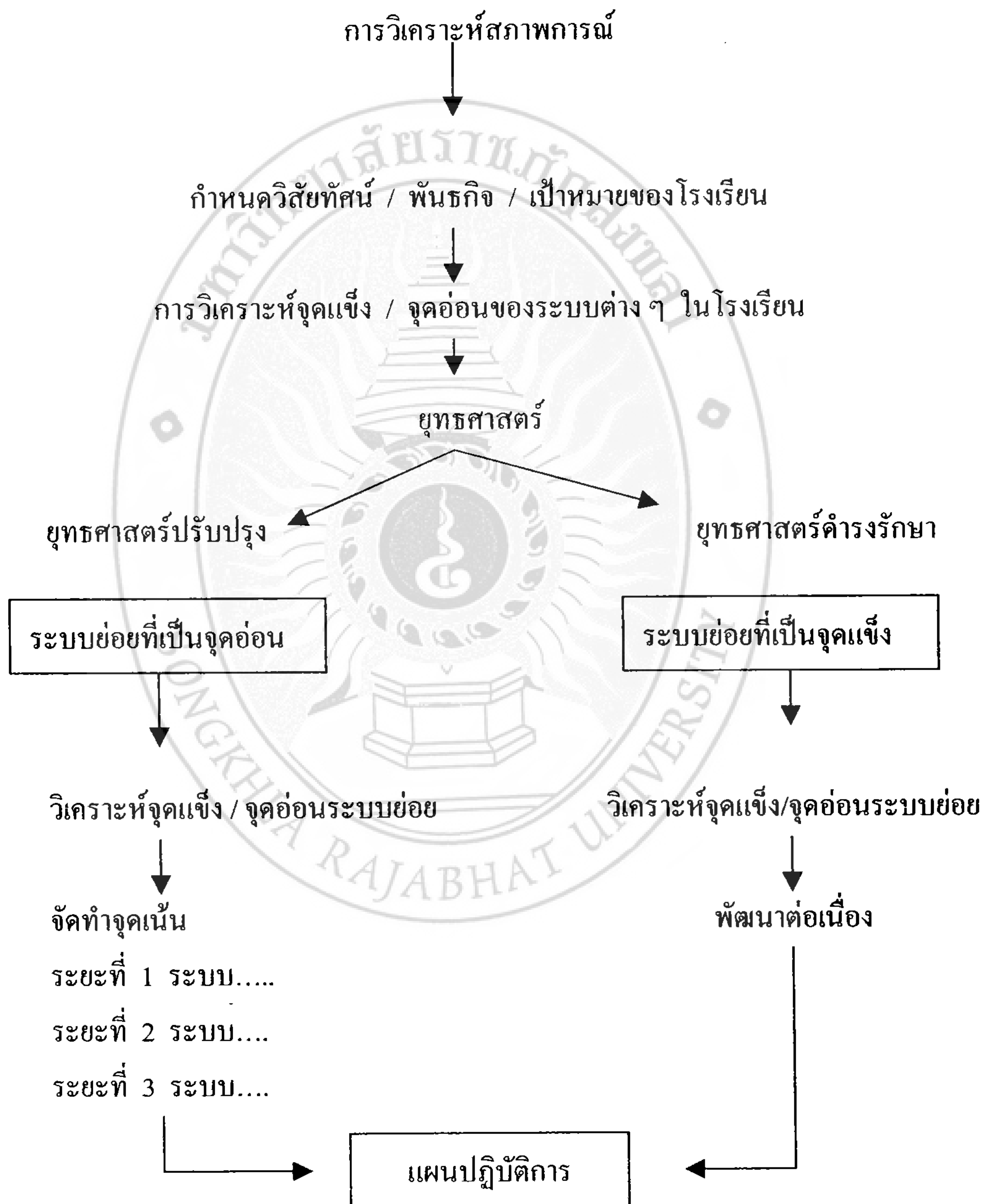
ภาพที่ 35 การศึกษาความต้องการของท้องถิ่น

1.3 ศึกษาสภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง ข้อมูลสารสนเทศ ที่มีความจำเป็นต่อการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ดังภาพที่ 36 ดังนี้

ภาพที่ 36 การศึกษาสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1.4 ศักยภาพของโรงเรียน เพื่อสำรวจสภาพของโรงเรียนในเรื่องความพร้อม การบริหารการจัดการศึกษา และเพื่อทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของโรงเรียน เพื่อกำหนด แนวปฏิบัติงานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชน เข้ามาร่วมคาดหวัง ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และร่วมปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน ลำดับขั้นตอน ดังภาพที่ 37 ดังนี้

ภาพที่ 37 การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา

1.5 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาตามลำดับดังนี้

1.5.1 กำหนดปฏิทินการประชุมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

1.5.2 จัดทำตารางการประชุมระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้ชัดเจน ดังนี้

1) ตารางการร่วมคิดร่วมทำหลักสูตรท้องถิ่น ดังตารางที่ 3

2) ตารางการดำเนินงานหลักสูตรท้องถิ่น ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ตารางร่วมคิดร่วมทำหลักสูตรท้องถิ่น

โครงการ	กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
โครงการร่วมคิด ร่วมทำหลักสูตร ท้องถิ่น	1. เชิญผู้แทนชุมชน / และผู้ปกครอง ระดับชั้นละ 2-4 คน	1. พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ
	2. เชิญวิทยากรจากภาครัฐด้านหลักสูตร ชี้แจงความต้องการทำหลักสูตร ท้องถิ่นและผลที่เกิดขึ้นจากการทำ หลักสูตรท้องถิ่น	2. มาตรฐานการศึกษาแห่ง ชาติ 3. ผลผลิตของโรงเรียนด้านที่ เกี่ยวกับชุมชน 4. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวัฒนธรรมของชุมชน และโรงเรียน
	3. แบ่งกลุ่มผู้แทนชุมชน / ผู้ปกครองร่วมกันคิดรายการหลักสูตร ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับศักยภาพของ ชุมชนและโรงเรียนในท้องถิ่น	5. กระดาษ ปากกา
	4. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการร่วมกันคิด ตามตารางที่กำหนดไว้	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

โครงการ	กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ								
	<p>6. นำแผนตารางผลการคิดคิดไว้ที่บอร์ดหน้าห้องประชุม</p> <table border="1" data-bbox="602 763 1304 1123"> <thead> <tr> <th data-bbox="602 763 766 900">กิจกรรม</th> <th data-bbox="766 763 977 900">โรงเรียนทำ</th> <th data-bbox="977 763 1134 900">ชุมชนทำ</th> <th data-bbox="1134 763 1304 900">ร่วมทำ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="602 900 766 1123"></td> <td data-bbox="766 900 977 1123"></td> <td data-bbox="977 900 1134 1123"></td> <td data-bbox="1134 900 1304 1123"></td> </tr> </tbody> </table>	กิจกรรม	โรงเรียนทำ	ชุมชนทำ	ร่วมทำ					6. ตารางกิจกรรม
กิจกรรม	โรงเรียนทำ	ชุมชนทำ	ร่วมทำ							
	<p>7. สมาชิกทั้งหมดร่วมวิเคราะห์กิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุด (สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน)</p> <p>7.1 กิจกรรมใด โรงเรียนทำเอง</p> <p>7.2 กิจกรรมใด ชุมชนเป็นผู้ทำ</p> <p>7.3 กิจกรรมใด โรงเรียนและชุมชนร่วมกันทำ</p> <p>8. สรุปร่วมกัน</p>	7. ตารางวิเคราะห์กิจกรรม								
	<p>9. โรงเรียนดำเนินการนำผลสรุปมาวิเคราะห์สภาพการณ์ของโรงเรียนเพื่อวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับจุดแข็งและจุดอ่อนของโรงเรียน</p> <p>10. กำหนดเป็นยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น</p> <p>11. ประกาศใช้หลักสูตรท้องถิ่น</p>	<p>8. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>9. คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา</p> <p>10. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ</p>								

ตารางที่ 4 ตารางการดำเนินงานหลักสูตรท้องถิ่น

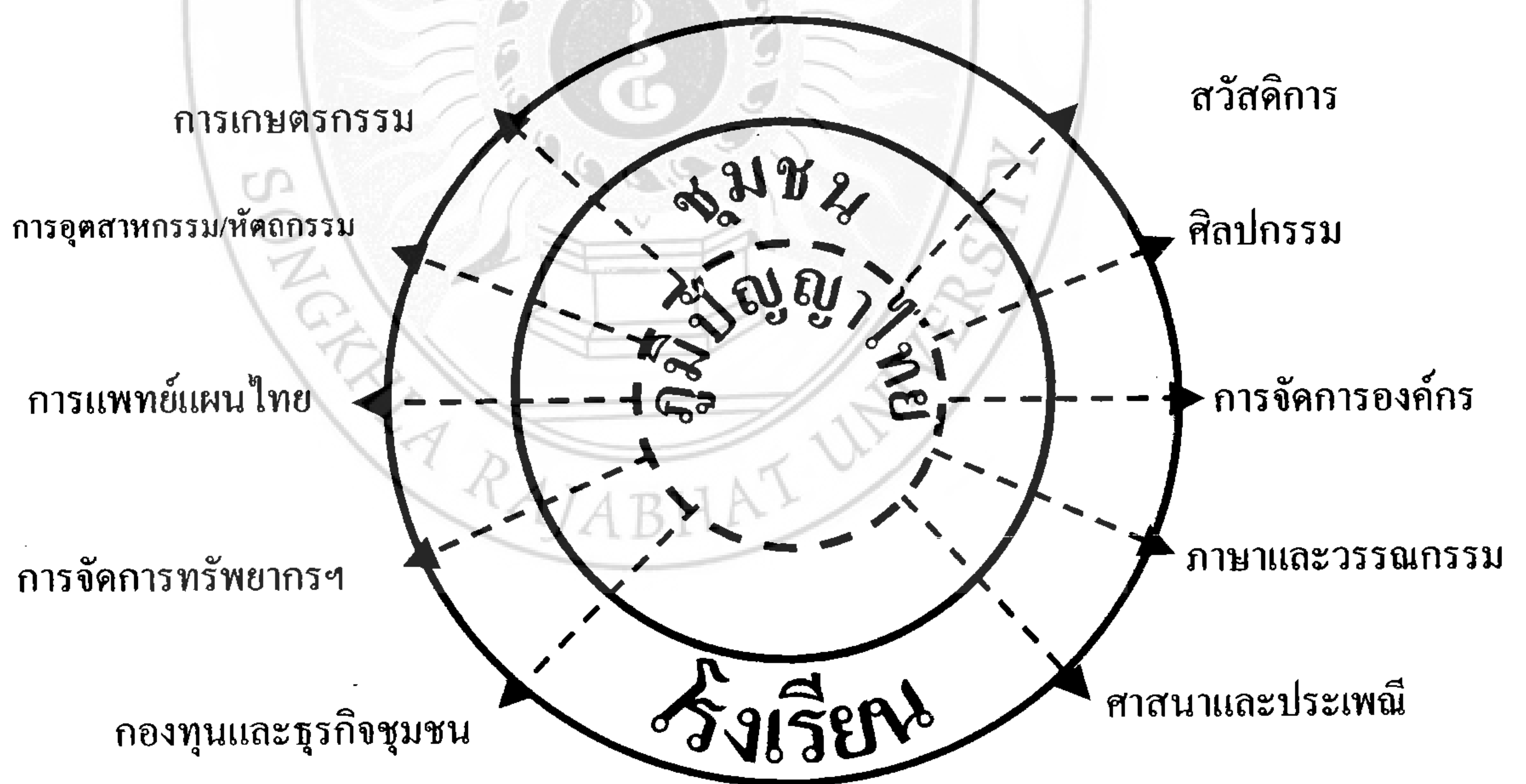
ลักษณะงาน	บทบาทของโรงเรียนและชุมชน			
	ผู้สอน	นักเรียน	ชุมชน/ ผู้ปกครอง	กรรมการ สถานศึกษา
1. การวางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น				
2. การจัดทำหลักสูตร 2.1 กำหนดโครงสร้างหลักสูตร 2.2 กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 2.3 กำหนดผลการเรียนการรู้ 2.4 กำหนดอัตราเวลาเรียน 2.5 กำหนดคำอธิบายรายวิชา 2.6 กำหนดหน่วยการเรียนรู้				
3 ด้านสภาพแวดล้อม 3.1 กำหนดแหล่งเรียนรู้ 3.2 กำหนดวิทยากรท้องถิ่น 3.3 กำหนดสื่อและคู่มือการเรียนรู้ 3.4 การจัดการทรัพยากรเกื้อหนุน				
4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 4.1 การจัดทำแผนการเรียนรู้ 4.2 การจัดกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ 4.3 การสอน 4.4 การเรียนรู้ 4.5 การวัดผลประเมินผล				
5 ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน				

แนวทางที่ 2 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

แนวทางที่ 2 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โดยชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนเข้าไปถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับโรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกับโรงเรียน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ชุมชน

กระบวนการนี้เป็นการเตรียมการ เพื่อนำภูมิปัญญา ความสามารถและศักยภาพ ของชุมชนมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ครูและโรงเรียนต้องทำการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อคว่าสภาพชุมชนและท้องถิ่นเป็นอย่างไร มีทรัพยากรและภูมิปัญญาที่โดดเด่นด้านใด เพื่อกำหนดเป็นประเด็นหรือความรู้เฉพาะเรื่องจัดทำเป็นชุดความรู้ เป็นข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (2541 : 25) จำแนกไว้ 10 สาขา ดังภาพที่ 38

ภาพที่ 38 เครือข่ายภูมิปัญญาไทยจากชุมชนสู่โรงเรียน

จากภาพที่ 38 ชุมชนที่เข้มแข็งสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาไทยกับโรงเรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับทุนทางภูมิปัญญาของชุมชนแต่ละสาขา 10 สาขาดังนี้

1.1 การเกษตรกรรม หมายถึง ภูมิปัญญาด้านการเกษตรกรรมที่เป็นทักษะและเทคโนโลยีแบบดั้งเดิมที่ทำให้คนในท้องถิ่นพึ่งพาตนเองได้ และความสามารถในการผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบัน

1.2 การอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เช่นกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

1.3 การแพทย์แผนไทย หมายถึง ภูมิปัญญาแพทย์แผนโบราณของท้องถิ่น

1.4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ให้พื้นที่ในท้องถิ่นมีความสมดุลตามธรรมชาติ

1.5 กองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจในพื้นที่

1.6 สวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิภาพเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของตนเองในท้องถิ่น

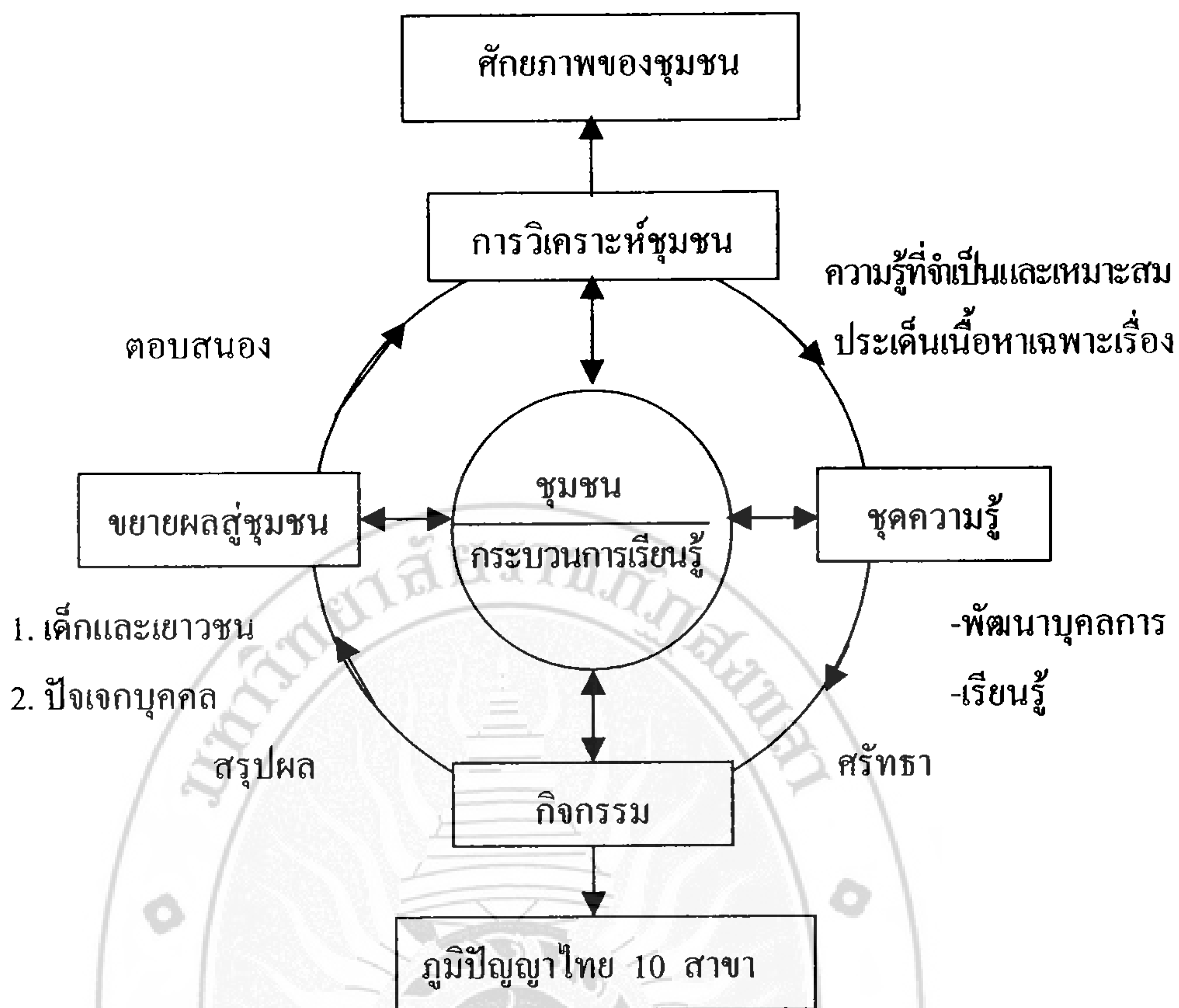
1.7 ศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานที่ปรากฏเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านศิลปกรรมในท้องถิ่น

1.8 การจัดการ หมายถึง การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

1.9 ภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานที่ปรากฏเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านภาษาและวรรณกรรมในท้องถิ่น

1.10 ศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์หลักศาสนาเพื่อสืบทอดประเพณีที่ดีงามของสังคมไทยแต่โบราณ

ภูมิปัญญาไทยทั้ง 10 สาขา ล้วนเป็นประสบการณ์ที่ชุมชนมีความเข้มแข็งที่จะ “ขยายผล” ไปสู่เด็กและเยาวชน และ “ขยายผล” สู่ระดับปัจเจกบุคคล และกลุ่ม หรือองค์กรในชุมชน การวิเคราะห์ชุมชนเพื่อสำรวจศักยภาพของชุมชน จึงเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ดังภาพที่ 39 ดังนี้

ภาพที่ 39 การจัดการศึกษาเพื่อเด็กเพื่อชุมชน

ที่มา : ประยุทธ์จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 : 67

จากภาพที่ 39 แสดงกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อนำศักยภาพของชุมชนมาจัดการศึกษาเพื่อเด็กเพื่อชุมชน

2. การวิจัยและพัฒนาชุมชน

การวิจัยและพัฒนาชุมชน คือการสำรวจชุมชนด้านศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชน โดยยอมรับการดำรงอยู่ของชุดความรู้ของชาวบ้านและศักยภาพในการดำรงชีวิตในชุมชน 2 ลักษณะคือ ดึงศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนในส่วนที่ชุมชนต้องการพัฒนา ในฐานะที่โรงเรียนทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางด้านวิชาการสมัยใหม่ในชุมชน

จินดา นูเร (2538) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพบว่าศูนย์การเรียนรู้ควรเป็นของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชนและเพื่อชุมชน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 104) กล่าวว่า องค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ในสังคมไทย หรือ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นด้วยความริเริ่มของชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชน มีรูปแบบการทำงานเพื่อการพัฒนาสังคม ตั้งแต่การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความขาดแคลน การพัฒนาชุมชนในรูปแบบโครงการและกลุ่มกิจกรรมในชุมชน การสร้างเครือข่ายชาวบ้านเพื่อพัฒนาระบบความร่วมมือระหว่างผู้นำ องค์กรชุมชนและชุมชน เพื่อให้เกิดระบบการพึ่งพา ช่วยเหลือกันเอง การพัฒนาล่าสุดคือการวิจัยและพัฒนา องค์กรเอกชนดังกล่าวพบว่า กระบวนการเรียนรู้คือหัวใจสำคัญของการพัฒนา ข้อมูล ความคิด การวิเคราะห์ การรู้เท่าทัน มีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานพัฒนา การสร้างกระบวนการเครือข่ายกับชาวบ้าน หรือการสร้างกระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นจากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้าน รูปแบบการทำงานที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชน คือการวิจัยและการพัฒนา โดยการเริ่มต้นที่ชุมชน ต้องรู้สภาพชุมชน รู้ข้อมูล ทั้งด้านกายภาพ ด้านศักยภาพและขีดจำกัดของชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งมีกระบวนการทำงาน 4 ขั้นตอน ดังภาพที่ 40

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประเด็นการพัฒนาชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย ใน 2 ประเด็น คือพื้นที่เป้าหมาย (รอบ ๆ โรงเรียน) และประเด็นการพัฒนาซึ่งกำหนดโดยโครงการ หรือ แผนปฏิบัติการของโรงเรียนภายใต้กรอบกลยุทธ์ อันเกิดจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งโรงเรียนจะต้องดึงศักยภาพของชาวบ้านมาใช้ให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการสำรวจและค้นหา การเก็บข้อมูลต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ มิใช่เก็บข้อมูลเพื่อให้รู้เท่านั้น และต้องเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนี้

2.1 การสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีอยู่แล้ว หรือจำเป็นต้องทำการวิจัย เพื่อประมวลความรู้ที่กระจกระบายอยู่ตามหน่วยงาน และบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.2 การค้นหาแหล่งข้อมูล ซึ่งมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้รู้ชาวบ้านและองค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย และท้องถิ่นเพื่อถอดประสบการณ์และความรู้ของผู้รู้ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทราบศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่ในพื้นที่ และกลุ่มที่ 2 ผู้รู้ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถจะเป็นครูให้กับชาวบ้านในพื้นที่ องค์กรชุมชนที่มีรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะเป็นตัวแบบของการจัดการ

2.3 การศึกษาเฉพาะกรณี คือ การเก็บประสบการณ์ของผู้รู้ และองค์กรชุมชนที่ผ่านขั้นตอนที่ 2 โดยการสังเกต สัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนความคิด และการทำงานร่วมกัน เมื่อเกิดการรวบรวมและบันทึกข้อมูลเหล่านี้แล้ว ความคิดและประสบการณ์ซึ่งอยู่ในชาวบ้าน และได้รับการยกระดับให้เป็นความรู้ของสังคม และความรู้ของสังคมชนิดนี้ มีพลังต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อการพัฒนามากกว่าความรู้ในเชิงวิชาการและทฤษฎี เพราะเป็นความรู้ที่สื่อสารกับชาวบ้านได้ง่าย และมีพลังกระตุ้นจิตใจของชาวบ้านมากกว่าความรู้ชนิดอื่น ๆ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ กระบวนการประมวลข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ตั้งแต่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนถึงข้อมูลจากชุมชน ทำให้มองเห็นภาพรวมของพื้นที่เป้าหมายและท้องถิ่น มองเห็นศักยภาพซึ่งแบ่งออกได้เป็น ด้านกายภาพ ด้านผู้รู้และความรู้ด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว มองเห็นองค์กรชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ฯลฯ และมองเห็นข้อจำกัด เช่น พื้นที่เป็นเขตอับฝน ความขัดแย้งในชุมชน และเห็นปัญหาด้านต่าง ๆ ที่ชุมชนประสบอยู่

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการเครือข่าย การปฏิบัติและการสรุปประสบการณ์จากการปฏิบัติของชาวบ้านและองค์กรชุมชนอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติกิจกรรมในกระบวนการเครือข่าย มีดังนี้

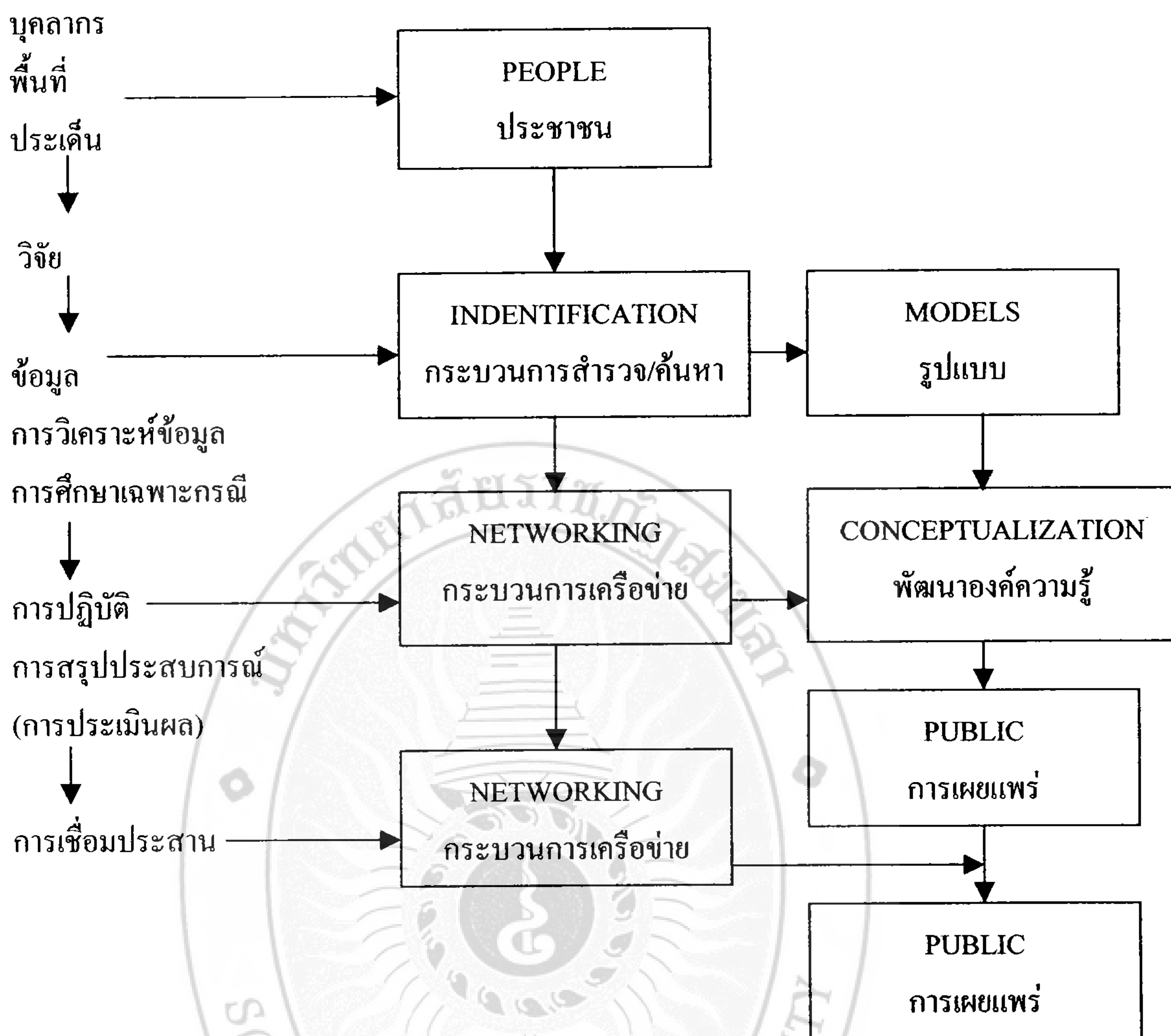
3.1 การคัดเลือกผู้นำ คัดเลือกผู้นำจากข้อมูลที่ได้รับในกระบวนการสำรวจ ค้นหา เปิดโอกาสให้ศักยภาพของชาวบ้านได้แสดงออกและพัฒนาศักยภาพเพื่อการแก้ปัญหา และเอาชนะข้อจำกัดที่มีอยู่ในชุมชนและท้องถิ่น ผู้รู้ชาวบ้านและองค์กรชุมชน ที่ผ่านการเลือกสรร จะมีบทบาทหลักในกระบวนการ

3.2 การจัดเวทีชาวบ้านโดยชาวบ้าน (ผู้รู้) และองค์กรชุมชน (ผู้นำองค์กร) ที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วม ประเด็นแรกของเวทีชาวบ้านนี้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้นำชาวบ้าน โดยการนำเสนอข้อมูลจากกระบวนการสำรวจและค้นหา ทั้งข้อมูลภาพรวมและรายงานการวิเคราะห์ ให้เวทีชาวบ้านได้เรียนรู้ความเป็นจริงของตนเอง รู้ว่ามีปัญหาอะไร มีข้อจำกัดตรงไหน มีความรู้ความสามารถอะไรบ้าง ให้ข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ของผู้นำชาวบ้าน ซึ่งจะมีการตรวจสอบข้อสรุปจากการวิเคราะห์ขององค์กรด้วย ประเด็นที่สองคือการเรียนรู้จากผู้รู้ชาวบ้าน ซึ่งมาจากท้องถิ่นนั้นหรือมาจากท้องถิ่นอื่นเพื่อให้ชาวบ้านต่อความคิด ต่อประสบการณ์ เพื่อให้รับรู้กว้างไปกว่าระดับท้องถิ่นของตนเอง ประเด็นที่สามคือการเรียนรู้ความคิด และนำประสบการณ์ในการจัดการงานพัฒนาของตนเองโดยการรวมตัวเป็นเครือข่าย โดยผู้รู้หรือผู้นำเครือข่าย จากพื้นที่ที่มีความใกล้เคียงในปัญหาการดำรงชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นเป้าหมาย จุดเน้นนั้นอยู่ที่ตัวแบบการทำงานเครือข่ายจากภายนอกท้องถิ่น เวทีชาวบ้านอาจจะจัดหลายๆ ครั้ง ต่อเนื่องกัน เพราะเนื้อหาทั้งสามประเด็นที่กล่าวถึง ชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมายจะเรียนรู้ควบคู่กับการเรียนรู้เชิงประจักษ์ที่ได้จากการเห็นด้วยตา สัมผัสด้วยมือ หรือการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่เป็นตัวแบบของงานโดยตรง

3.3 การวางแผนงานพัฒนา การได้คิดได้แสดงออกถึงความคิดของตนเองในเวทีชาวบ้าน กิจกรรมที่จะทำมาจากความคิดที่สอดคล้องกับศักยภาพของชาวบ้านการทำกิจกรรมในพื้นที่นั้น

3.4 การจัดตั้งองค์กรเครือข่าย เวทีชาวบ้านต้องทำอย่างต่อเนื่อง ความเป็นองค์กรเครือข่ายที่ชัดเจนจะเกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายชาวบ้าน บทบาทขององค์กรและบุคลากร คือการเชื่อมประสานการพัฒนา การปรับประสานวัฒนธรรมการจัดการแบบใหม่ เข้าสู่ระบบความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเดิมของชุมชน สร้างกิจกรรมที่เป็นตัวแบบ (Model) ของการพัฒนาที่สอดคล้องกับพื้นฐานของชีวิตด้านต่าง ๆ ให้กับสังคมไทย

ภาพที่ 40 กระบวนการสร้างการเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน
ที่มา : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 : 106

จากภาพที่ 40 ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างเครือข่ายเรียนรู้ โดยกระบวนการวิจัยและพัฒนา จุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การวิจัยและพัฒนา คือ จุดเริ่มต้นของกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผลผลิตที่ได้คือองค์ความรู้ใหม่ที่พัฒนาฐานคติอันเป็นวิถีชีวิตชุมชนที่แท้จริง